درس‌هایی از نهج‌البلاغه

مالیات

حجت‌الاسلام والمسلمین محمدجواد نظاقت یزدی
عضو شورای عالی حوزه علمیه خراسان

بسم‌ا...الرحمن‌الرحیم و به نستعین. در قسمت قبل درباره چگونگی آغاز نامه حضرت به مالک اشتر صحبت کردیم. در ادامه این نامه امیرالمؤمنین(ع) چهار مأموریت برای مالک اشتر در اداره کشور مصر بیان می‌کنند. مأموریت اول فرمودند که:

«بِسْمِ ا... الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ. هَذَا مَا أَمَرَ بِهِ عَبْدُ ا... عَلِيٌّ أَمِيرُالْمُؤْمِنِينَ مَالِكَ بْنَ الْحَارِثِ الْأَشْتَرَ فِي عَهْدِهِ إِلَيْهِ حِينَ وَلَّاهُ مِصْرَ جِبَايَةَ خَرَاجِهَا وَ...:

بسم ا... الرحمن الرحیم. این دستوری است که بنده خدا علی(ع) به "مالک بن حارث اشتر" در فرمانش به او صادر فرموده است. و این فرمان را هنگامی نوشت که وی را زمامدار و والی کشور مصر قرار داد تا مالیات‌های آن سرزمین را جمع آوری کند و...»

این عبارت حضرت امیر(ع) به مالک اشتر معنایش این است که وظیفه تو این است که مالیات مصر را جمع‌آوری کنی؛ ببینید اسلام به نقش ثروت، واقف است و برای تولید ثروت ارزش قائل است.

مثلا در مورد زندگی فردی در خطبه متقین امام علی(ع) می‌فرمایند: «وَ طَلَباً فِي حَلَالٍ؛ و طالب حلال هستند.»

این جمله امام(ع) حاوی دو نکته اساسی است:

۱-اهل تقوا، اهل تلاش و کوشش‌اند و برای امرار معاش خود و خانواده، در میدان کار و تلاش چون مبارزی خستگی ناپذیر، جهاد می‌کنند.

۲-و تمام همّ و غمّشان کسب روزی حلال است. برای اهل تقوا در طلب روزی حلال بودن و خدمت به خلق از برترین عبادات و قدم برداشتن در این مسیر هم شأن و رتبه جهاد فی سبیل الله است.

ایشان از پیامبر خدا صلّی ا... علیه و آله آموخته اند:

«الْكَادُّ عَلَى عِيَالِهِ كَالْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ ا...؛ کسی که برای (تأمین) خانواده‌اش به سختی کار می کند مثل رزمنده در راه خداست.»

(بحار الأنوار (ط - بیروت) ج ۱۰۰ ص ۱۳.)

کسی که با زحمت نان حلال به‌دست می‌آورد و پول حلال به‌دست می‌آورد، مثل رزمنده‌ای است که در راه خدا دارد می جنگد. اگر ثروت حضرت خدیجه(س) نبود، کار اسلام پیش نمی‌رفت، بنابراین اسلام توصیه می‌کند که آدم‌ها دنبال تولید ثروت باشند و حاکم اسلامی هم باید برای اداره حکومت به‌دنبال جمع‌آوری مالیات باشد و مردم را هم در این‌باره مشارکت امر می کند. برای اداره امور کشور؛ البته درکنار اینکه مالیات جمع‌آوری می‌شود و این باید عادلانه باشد. در مصرفش هم باید دقت بکنند و مراقب باشند که مبتلای به اسراف در منابع مالی بیت‌المال نشوند و تقسیم و توزیع ثروت هم باید عادلانه باشد.

به‌هرحال اولین مأموریت به مالک اشتر را امیرالمؤمنین(ع) تولید ثروت بیان می‌کنند برای اینکه دست حکومت باز باشد و دولت برای امور اجرایی دستش باز باشد.

ان‌شاءا... که مسئولان ما بتوانند مالیات را عادلانه جمع‌آوری کنند و از فرار مالیاتی جلوگیری کنند.ان‌شاءا... و سلام علیکم و رحمه‌ا...وبرکاته.

فصل اول _ قسمت سوم

بردار و بخوان

چایت را من شیرین می‌کنم

حمیده ذاکری| رمان چیست؟ رمان نوعی اثر داستانی بلند است که در قالب نثر نوشته می‌شود و ماجراهای شخصیت‌های مختلف را در بستر زمان و مکان روایت می‌کند. موضوعاتی نظیر عشق، جنگ، خانواده، جامعه و مذهب در رمان مورد توجه قرار می‌گیرد. رمان مذهبی یکی از انواع رمان است و به نوعی از رمان گفته می‌شود که درون‌مایه، فضا، شخصیت‌ها یا پیام اصلی آن به مفاهیم دینی‌معنوی یا اخلاقی وابسته است. این نوع رمان‌ها معمولا با الهام از تعالیم دینی، داستان‌های مقدس، شخصیت‌های مذهبی یا ارزش‌های اخلاقی نوشته می‌شوند. هدفشان می‌تواند تقویت ایمان، آشنایی با مفاهیم دینی یا بازنمایی زندگی انسان‌هایی باشد که با چالش‌های ایمانی یا اخلاقی روبه‌رو هستند. در سال‌های اخیر، تبلیغات کاذب رسانه‌های غربی و تلاش آن‌ها برای گسترش فرهنگ ضددینی، پیوندهای دینی و معنوی در جامعه اسلامی را به خطر انداخته است. در این وضعیت بحرانی، نیاز به حفظ و تقویت این پیوندها از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. خوشبختانه، نویسندگان بسیاری با خلق آثار جذاب در زمینه‌های مذهبی و تاریخی، در تلاش‌اند تا این پیوند مهم را حفظ کنند. یکی از مؤثرترین روش‌ها برای این هدف، نگارش رمان‌های مذهبی است.

امروزه، نوجوانان و جوانان با چالش‌های بی‌شماری روبه‌رو هستند که به‌راحتی می‌تواند آن‌ها را گیج و سرگردان کند. فشارهای اجتماعی، تغییرات سریع فرهنگی و جست‌وجو برای معنا در زندگی، می‌تواند به احساسات تنهایی و سردرگمی منجر شود. در چنین شرایطی، دست پیدا کردن به منابعی که بتوانند راهنمایی و آرامش را برای خواننده فراهم کنند، اهمیت زیادی پیدا می‌کند. رمان‌های مذهبی، با داستان‌های جذاب و آموزنده خود، می‌توانند پاسخ‌های مفیدی به این دغدغه‌ها بدهند. این کتاب‌ها، با پیوند دادن عناصر ادبی به آموزه‌های دینی، فرصتی فراهم می‌آورند تا جوانان به‌صورت کامل‌تری با مسائل معنوی و اخلاقی آشنا شوند.

رمانی که امروز برای معرفی آماده کرده‌ام، کتاب «چایت را من شیرین می‌کنم» نام دارد. این اثر به قلم زهرا اسعد بلندوست، به شرح داستان زندگی دختری به نام سارا می‌پردازد که اصالتا ایرانی است، اما به‌دلیل آنکه پدرش از اعضای سازمان مجاهدین خلق است، از کودکی به‌همراه خانواده‌اش مقیم آلمان شده است. پدر سارا و خانواده‌اش پس از شکست سازمان، به‌اجبار به آلمان پناه آورده‌اند و همین غم از دست‌دادن عزیز و تنفر از مذهب، آتش انتقام و تلاش برای کمک هرچه بیشتر در جهت توسعه سازمان را در وجود این مرد شعله‌ور کرده است. اما در نقطه مقابل این پدر، مادر سارا حضور دارد که مسلمانی واقعی است، اما تنها برای حفظ زندگی سارا و برادرش، تن به دوری از وطن و زندگی با همسرش می‌دهد.

سارا در ادامه مسیر با همراهی برادرش با گروه داعش و شهدای مدافعان حرم آشنا می‌شود.

کتاب «چایت را من شیرین می‌کنم» براساس داستانی واقعی از زندگی دوست خانم اسعد روایت شده و نویسنده در تلاش بوده است با متنی روان و امروزی و استفاده از توصیفات دقیق، مسلمانان را از نظر میزان اعتقادات دینی توصیف کند و مخاطب را با اسلام حقیقی آشنا کند. خانم اسعد در مورد این کتاب معتقد است که نقطه نهایی رمان‌هایش باید به‌گونه‌ای غافلگیرکننده باشد تا بتواند سرنخی برای فهمیدن ادامه ماجرا در کتاب بعدی‌اش ایجاد کند، بنابراین اگر به این رمان علاقه‌مند بودید، می‌توانید جلد دوم آن را با نام «مثل بیروت» مطالعه کنید.

نماز صبح یکی از اعمال بافضیلت در روایات اسلامی است

وقت خوب رحمت

گزارش

حمیده ذاکری| «می‌خواست برای تجارت به سفر برود اما از سود و زیانش مطمئن نبود. با امام‌صادق(ع) مشورت کرد و ایشان پس از استخاره به او گفتند این سفر را نرود اما مرد که به سود تجارتش بسیار چشم داشت، سفر را رفت و اتفاقا با سود بسیار بازگشت و به همین خاطر پیش امام‌صادق(ع) رفت و پرسید: پس زیانی که گفتید، چه شد؟ امام فرمودند: در این سفر یک‌بار نماز صبحت قضا شد. اگر تمام آن پول و هرچه پول در دنیاست، برای جبران آن نماز از دست‌رفته در راه خدا بدهی، زیان آن را جبران نمی کند». حتما شما هم این روایات را درباره اهمیت نماز صبح شنیده‌اید؛ نمازی که از دست رفتنش با هیچ مالی جبران نمی‌شود. در ادامه پای سخن اهل‌بیت(ع) می‌نشینیم تا بیشتر درباره اهمیت این نماز بدانیم.

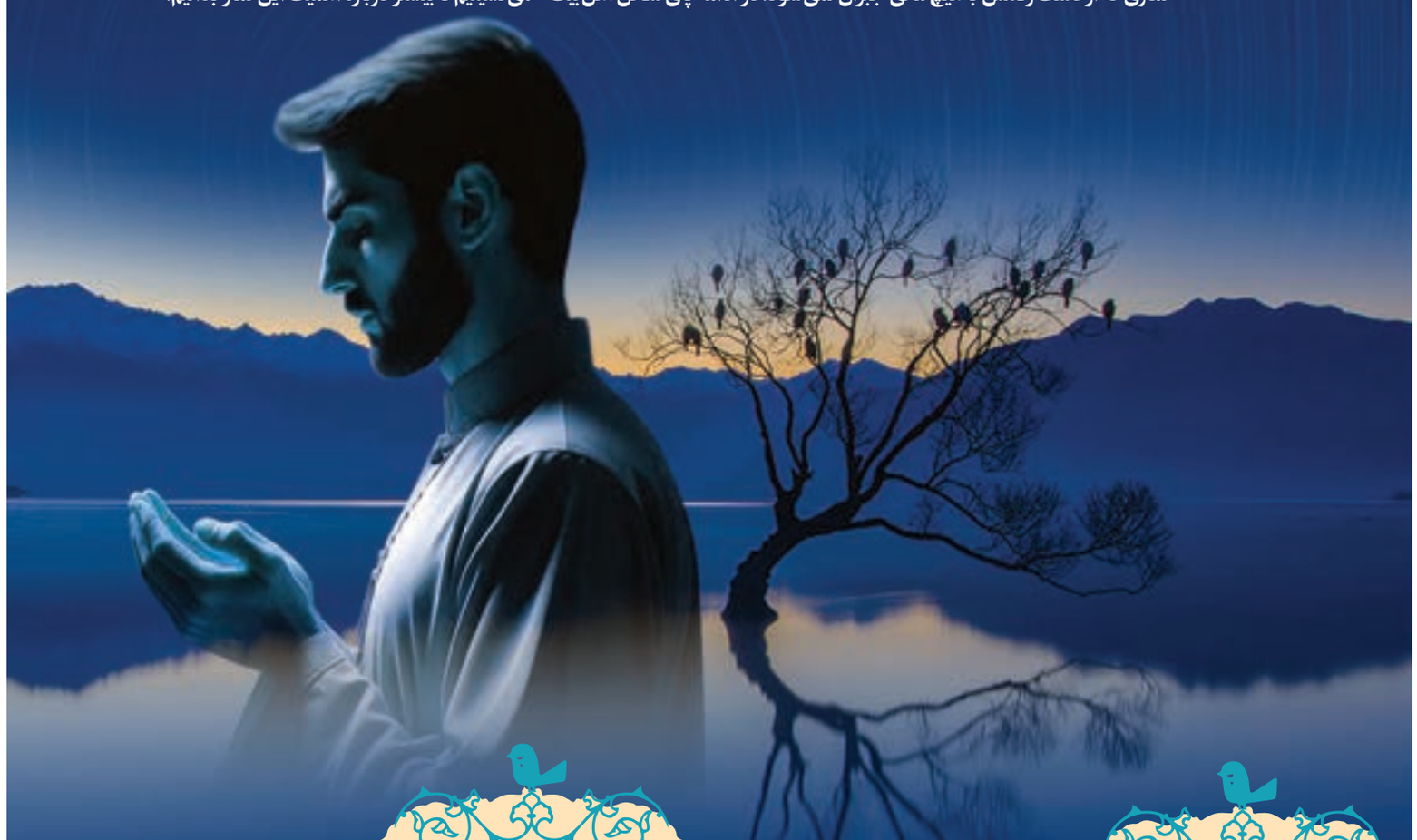

در حضور فرشتگان

نخستین و مهم‌ترین ارزش نماز صبح بنا به روایات ائمه(ع) در قرآن کریم ذکر شده است؛ آنجا که در آیه ۷۷ از سوره اسرا می‌فرماید: **«أَقِمِ الصَّلَاةَ لِدُلُوكِ الشَّمْسِ إِلَى غَسَقِ اللَّيْلِ وَقُرْآنَ الْفَجْرِ إِنَّ قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا»**.

نماز را وقت زوال آفتاب تا اول تاریکی شب به‌پا دار و نماز صبح را نیز به‌جای آر که آن نماز به حقیقت مشهود (نظر فرشتگان شب و فرشتگان روز) است».

در روایات اسلامی آمده است که: «نماز صبح از میان نمازها این امتیاز را دارد که ملائکه شب و ملائکه روز آن را مشاهده می‌کنند؛ زیرا نماز صبح اگر در اول وقت خود ادا شود، دقیقا در لحظه‌ای ادا شده است که ملائکه شب جای خود را به ملائکه روز می‌دهند و هر دو گروه از فرشتگان، شاهد اقامه آن خواهند بود، بنابراین نماز صبح که در اول وقت خوانده شود، در دو پرونده ثبت می‌شود».

(وسائل‌الشیعه؛ ج۳، ص۱۵۶، بحار؛ ج۸، ص۷۳)

وقت استجابت دعا

اما این نماز که دو گروه از فرشتگان درباره‌اش شهادت خواهند داد، در یکی از بهترین اوقات روز خوانده می‌شود؛ در طلوع فجر. ساعتی که هنوز غوغای روز شروع نشده است و جز خواب هیچ چیز مانع ما نیست و اگر بر آن غلبه کنیم، بهترین زمان را برای گفت‌وگو با پروردگار به‌دست خواهیم آورد. وقتی که بنا به روایات اسلامی دعاها شنیده و مستجاب می‌شود.

امام صادق(ع) در این‌باره می‌فرمایند: «بهترین زمانی که در آن به درگاه خدا دعا می‌کنید، سحرگاهان است. خداوند متعال فرموده است: و در سحرگاهان، طلب آمرزش می‌کردند».

(کنزالعمال، ج۲، ص۱۰۰، ح۳۳۲۹)

از رحمت پروردگار دور نشوید!

به‌دلیل این برکات و فضایل است که ائمه‌اطهار(ع) بر رعایت وقت نماز صبح بسیار تأکید کرده‌اند. هنگامی که امام حسن عسکری(ع) در بستر بیماری بودند و آخرین لحظات عمر شریفشان را سپری می‌کردند، مقداری داروی جوشانده خدمت حضرت آوردند تا میل کنند. فرمودند: «وقت نماز صبح است؛ اول مقداری آب بیاورید تا وضو بگیرم و نماز بخوانم». آب آوردند و امام وضو گرفتند و نماز صبح را به‌جا آوردند و لحظاتی بعد روح مقدسشان به عالم بقا پرواز کرد.

(منتهی‌الامال؛ ج۲، ص۴۱۲)

در روایتی دیگر آمده است: حضرت مهدی(عج) به یکی از مشتاقان دیدارشان که به زیارت آن حضرت موفق شده بود، دوبار فرمودند: «از رحمت خدا دور است کسی که نماز صبح را چندان به تأخیر بیندازد که ستاره‌ها ناپدید شوند و نماز مغرب را به حدی به تأخیر بیندازد که ستاره‌ها ظاهر شوند».

(حق‌الیقین؛ ص۳۰۲)

دیواری برای آتش دوزخ

همچنان که هر عمل دارای نتایج و تأثیرهای متعددی است، اعمال عبادی ما هم دارای نتایج دنیایی و اخروی متعددی است؛ نتایجی که آگاهی از آن‌ها می‌تواند به ما کمک کند ارزش یک عمل عبادی مانند نماز صبح را بهتر درک کنیم؛ نمازی که به گفته ائمه اطهار(ع)، مانند سپری دربرابر آتش دوزخ از ما مراقبت خواهد کرد.

آن چنان که امام حسن مجتبی(ع) می‌فرمایند: «از رسول خدا شنیدم که فرمود: هرکه نماز صبح بگزارد، آن نماز بین او و آتش دوزخ، دیواری ایجاد می‌کند».

روشنا

امام علی(ع): الصّبرُ ثمرةُ الایمان
تصنیف غررالحکم، صفحه ۲۸۰، حدیث ۶۲۱۷

امام علی(ع):
صبر، ثمره و نتیجه ایمان است.

شنیدنی

قصص قرآنی، موسی ۱۳

از بردگی فرعون تا بردگی هوس‌ها

سمانه رضوانی| بعضی‌ها می‌گویند اصلا کلمه انسان از ریشه «نسی» می‌آید؛ یعنی فراموشی؛ یعنی انسان فراموشکار است. یادش می‌رود. چقدر در قصه‌ها و روایت‌ها و تاریخ خواندیم که سرنوشت‌هایی تغییر کرد بر سر همین غفلت و فراموشی‌ها. این‌ها را گفتم تا برسم به قصه بنی‌اسرائیل و نجاتشان از دست فرعون و سربازانش.

آدم چه زود فراموش می‌کند! انگار چشم دلش را حجاب گرفته است. چرا راه دور برویم؟ همین امروز هم اگر نگاه کنیم، چه نعمت‌هایی که خدا داده و ما درپی بت‌های ساختگی خودیم. ثروت، مقام، هوس‌های زودگذر، همه‌شان بتی شده‌اند که به‌جای خدا می‌پرستیمشان. چه شباهت عجیبی بین ما و قوم بنی‌اسرائیل است.

خدا گفت: موسی و هرکه با او بود را نجات دادیم: **«وَأَنْجَيْنَا مُوسَى وَمَنْ مَعَهُ أَجْمَعِينَ»(شعرا؛۶۵)**. و بقیه را غرق کردیم: **«ثُمَّ أَغْرَقْنَا الْآخَرِينَ»(شعرا؛۶۶)** همه این اتفاق‌ها افتاد تا عبرت بگیرند، اما خدا می‌گوید بیشترشان ایمان نیاوردند: **«إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ»(شعرا؛۶۷)**.

آیا عبرت گرفتن این قدر سخت است؟ دریایی شکافته می‌شود، فرعونیان غرق می‌شوند، اما قلب‌ها همچنان سخت می‌ماند. این همان سنت همیشگی است: نشانه‌ها می‌آیند و می‌روند، اما فقط بینندگان حقیقی می‌بینند و می‌آموزند. از دریا که عبور کردند، مسلما باید ایمانشان قوی‌تر می‌شد، اما... رسیدند به گروهی که بتی را می‌پرستیدند. گفتند: «موسی! بیا تو هم برای ما معبودی قرار بده؛ مثل این‌ها». موسی گفت: «شما واقعا جاهلید!». **«وَجَاوَزْنَا بِبَنِي إِسْرَائِيلَ الْبَحْرَ فَأَتَوْا عَلَى قَوْمٍ يَعْكُفُونَ عَلَى أَصْنَامٍ لَهُمْ قَالُوا يَا مُوسَى اجْعَلْ لَنَا إِلَهًا كَمَا لَهُمْ آلِهَةٌ قَالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ»**.(اعراف؛۱۳۸).

این عقایدی که در آن هستند، فاسد است و کارهایی که انجام می‌دهند، باطل: **«إِنَّ هَؤُلَاءِ مُتَبَّرٌ مَا هُمْ فِيهِ وَبَاطِلٌ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ»(اعراف؛۱۳۹)**.

موسی تعجب کرده بود از این همه جهالتشان؛ برای همین پرسید: «من برای شما خدای دیگری پیدا کنم، درحالی‌که خدای یکتا، شما را بر همه جهانیان برتری داده است؟» **«قَالَ أَغَيْرَ ا... أَبْغِيكُمْ إِلَهًا وَهُوَ فَضَّلَكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ»(اعراف؛ ۱۴۰)**.

چطور این قدر زود فراموش کردند؟ زمان زیادی نگذشته بود که خدا آن‌ها را از دست فرعون نجات داد؛ از ظلم و ستمی که به آن‌ها می‌شد، از شکنجه‌ها، از پسرکشی‌ها و غم زنانی که در عزای بچه‌هایشان بودند و... هرچند برای آن‌ها آزمایش بزرگی بود: **«وَإِذْ أَنْجَيْنَاكُمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ يُقَتِّلُونَ أَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ وَفِي ذَلِكُمْ بَلَاءٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ»(اعراف؛ ۱۴۱)**.

احکام

سجده سهو و پاکی

پرسش: آیا در انجام سجده سهو و سجده واجب قرآن، طهارت بدن و لباس شرط است؟

پاسخ اجمالی ۱. در مورد شرط بودن وضو و طهارت در سجده سهو، نظرات مراجع تقلید مختلف است:

بعضی مراجع، وضو را لازم می‌دانند.(آیات عظام صافی و مکارم‌شیرازی و خامنه‌ای).

بعضی مراجع، بنابر احتیاط، آن را واجب می‌دانند.(گلپایگانی، بهجت، المسائل (المحشی للإمام‌الخمینی)، ج یک، ص۱۸۶).

وبعضی مراجع، آن را واجب نمی‌دانند.(آیات عظام خوئی، خمینی، تبریزی، سیستانی، نوری).

۲. در سجده‌های واجب قرآن، لازم نیست سایر شرایط معتبر در سجده نماز رعایت شود؛ مثلا لازم نیست که رو به قبله باشند یا طهارت و وضو داشته باشند.

حضرت آیت‌ا...العظمی خامنه‌ای:
در سجده واجب قرآن باید پیشانی به قصد سجده بر چیزی که سجده بر آن صحیح است، گذاشته شود ولی سایر شرایط سجده که در نماز معتبر است، لازم نیست مراعات شود ولی در سجده سهو، طهارت بدن و لباس لازم است.

آیت‌ا...العظمی سیستانی: واجب نیست.

آیت‌ا...العظمی مکارم‌شیرازی: سجده سهو باید رو به قبله و با حالت وضو و طهارت باشد و پیشانی را نیز بر چیزی گذارد که سجده نماز بر آن جایز است.

آیت‌ا...العظمی صافی‌گلپایگانی: همه اموری که در سجده نماز، واجب است مثل طهارت، ستر، استقبال قبله و... در سجده سهو هم لازم است.